

Indholdsfortegnelse

Institut for Grupperanalyse, Århus (IGA) – Undervisningsmetodik.....	1
Indledning.....	1
Videnskabsteori.....	1
Kritisk Realisme.....	1
Filosofiske Hermeneutik.....	2
Psykoanalysen.....	3
Den psykoanalytiske tænkning.....	4
Tavistock-traditionen.....	5
Wilfred R. Bion.....	5
S.H. Foulkes teori om gruppeanalyse.....	6
Undervisningsmetodik ved Institut for Grupperanalyse (IGA), Århus.....	7
Litteraturliste.....	8

Institut for Grupperanalyse, Århus (IGA) – Undervisningsmetodik

Ved Susanne Broeng

Indledning

Formålet med denne tekst er at indkredse undervisningsmetodikken ved IGA, Århus. Denne tekst fremstiller et historisk perspektiv, som medvirker til at rammesætte den undervisningsmetodik, som vi arbejder i dag.

For at belyse IGAs undervisningsmetodik er denne tekst opbygget med indledende refleksioner over det videnskabsteoretiske fundament, herefter ses der mere præcist på psykoanalysens videnskabsteoretiske position. Herefter en introduktion til psykoanalysen, herunder Sigmund Freud og Melanie Klein, samt til Wilfred Bion og Sigmund Heinz Foulkes, som udgør de bærende teoretiske rødder i træningsprogrammerne ved IGA, Århus. Teksten afsluttes med et forsøg på at samle trådene i formuleringen af IGA, Århus' undervisningsmetodik.

Videnskabsteori

I et videnskabsteoretisk perspektiv anvendes en kombination af kritisk realisme og filosofisk hermeneutik som en videnskabsteoretisk forklaring på forståelsen af, at '*virkelighed findes uafhængigt af vores antagelser*' og at den viden, som vi finder frem, er baseret på '*mine subjektive tolkninger af den virkelighed, som jeg undersøger*'; at virkeligheden er der før tolkningerne. I det følgende præsenterer Kritisk Realisme og Hermeneutikken ganske kort.

Kritisk Realisme

Kritisk realisme som videnskabsfilosofi repræsenterer et perspektiv, der forholder sig kritisk både til positivismen og hermeneutikken samtidig med, at den søger at integrere stærke sider af dem begge i en ny enhedsvidenskabelig filosofi (Wad, 2000). Roy Bhaskar's (1944-1914) arbejde udsprang af 1970'ernes

opbrudstid, hvor der blev gjort op med mange af samfundets store institutioner: kulturelt, økonomisk – roller og autoritet – indledningen til *'Philosophy and the idea of freedom'* (1991) er underskrevet af Roy Bhaskar den 22. november 1990 - "*the date of Mrs Thatcher's resignation as Prime Minister*" (Bhaskar, 1991, s. ix). Bhaskar argumenterer for, at det empiriske verdensbillede med empiriske regelmæssigheder ikke findes, samt at forskning udviklet i lukkede systemer ikke er anvendeligt, da det ikke inkluderer de påvirkninger som vil være i *'real life'* (Ibid. 1998, s. 21).

Bhaskar arbejder med to dimensioner af videnskab (Bhaskar, 2008) og betegner disse som 1) den kritiske realismes epistemologi, som består af teorier, paradigmer, begreber, data etc. der vedrører verden, som den *'faktisk er, uafhængig af den viden og de begreber, som vi har om den'* og *'at den viden, som vi kan indhente, er et socialt produkt, der er fejlbarlig'*. Viden er aldrig sikker eller definitiv og i kritisk realisme er det en epistemologisk fejlslutning at sætte mennesket og dets viden i centrum for alting. Og 2) den kritiske realismes ontologi. De to dimensioner skelner skarpt mellem *viden* og *væren*, og at *væren* prioriteres før *viden* (Buch-Hansen & Nielsen, 2014). Kritisk realisme søger i sin grundforståelse at balancere mellem de to dimensioner, at der eksisterer en virkelighed uafhængigt af vores begreber om den, det vil sige en virkelighed, som kan gøres til genstand for analyse. Formålet er at komme så *'nær'* denne virkelighed som muligt.

Filosofiske Hermeneutik

Psykoanalysen betragtes som en fortolkende kunstart, hvilket er i tråd hermeneutikken som *'the art or science of interpretation'* (Malpas, 2015). Hermeneutikken bygger på en grundantagelse om, at *'der findes en meningsfuldhed i verden, som kan findes og skabes gennem fortolkning'* samt, at *'vi mennesker er historiske, da vi lever i en bestemt tid og på et bestemt sted, hvilket har betydning for vores fortolkninger'*. Mennesket er som udgangspunkt et forstående væsen, der befinder sig i situationer, som det forholder sig til. Hermeneutikken bidrager med en erkendelsesinteresse om, at fordomme er legitime og nødvendige forforståelser og antagelser, som subjektet navigerer efter i alle de situationer og relationer, som det indgår i.

I den filosofiske hermeneutik er Gadammers (1900-2002) *'Truth and method'* et hovedværk i det 20. århundredes filosofi. Gadamer fik sit filosofiske gennembrud i en sen alder og oplevede i mange år at stå i skyggen af sin læremester Martin Heidegger (1889-1976). Gadammers humanistiske interesse og uddannelse i filologi er væsentlig i forståelsen af Gadammers motivation for udformningen af den filosofiske hermeneutik. At arbejde hermeneutisk indebærer *'en konstant bestræbelse på at komme til forståelse af den mening, som udtrykkes'*. Hermeneutikkens fokus på forståelse, meningsskabelse og meningsfortolkning er centralt for udforskningen af, hvordan en person agerer i en proces. Det afgørende i Gadammers hermeneutik er *'ikke hvad vi gør, ikke hvad vi skal gøre, men derimod hvad der sker med os ud over det, vi bevidst vil og gør'* (Gadamer, 1995). Gadamer ser forståelse som en *hændelse*, som noget der *'overgår'* os og er udenfor vores kontrol. At der er tale om et ontologisk spørgsmål, hvor det er vores *væren* – at det der sker i vores forståelse, er noget pludseligt, noget der har sandheds- eller evidenskarakter – at noget pludseligt ses i et forklarende lys, som *'sådan er det!'*. At se noget i et forklarende lys betyder at få en ny forståelse – ikke blot af den hændelse som fandt sted, men af os selv, at vi kan være andet og mere end vi troede, at vi var (Gadamer, 1995).

"A person who is trying to understand a text is always projecting. He projects a meaning for the text as a whole as soon as some initial meaning emerges in the text. Again, the initial meaning emerges only because he is reading the text with particular expectations in regard to a certain meaning. Working out the fore-projection, which is constantly

*revised in terms of what emerges as he penetrates into the meaning, is understanding
what is there (Gadamer 2013, s. 279; Malpas & Gander, 2015, s. 140).*

I den kritiske realisme ligger en bestræbelse på at skabe dyb viden om virkeligheden (Buch-Hansen & Nielsen, 2012) og her er fortolkninger en mulig fejlkilde, hvilket ikke benægtes af Gadamer, men betragtes som en del af forforståelsens betydning. Set ud fra en kritisk realistisk position, rækker den faktiske hændelse ud over den skabte mening, hvorfor kritiske realister kritiserer hermeneutikken for dens optagethed af fortolkninger og meningsdannelse, - dog er der enighed om, at der i den videnskabelige praksis skal arbejdes med de subjektive perspektiver på verden.

Psykoanalysen

Psykoanalysen leverer teorier og begreber, der på et dybt niveau bidrager til fortolkningen af manifesterede menneskelige observerbare handlinger. På et ontologisk niveau arbejder disse teorier med antagelser om, at der i et psykisk udviklingsforløb er følelser og erfaringer, der fraspaltes bevidstheden gennem forsvarsmekanismer som fortrængning, forskydning, dissociation, rationalisering o.a. Når erfaringer og oplevelser vækker angstfulde følelser, der ikke umiddelbart kan rummes, udvikler subjektet et psykisk forsvar imod de angstfulde følelser (Menzies, 1993; Hollway og Jefferson, 2000; Armstrong & Rustin, 2015). Der er delvist tale om en teoretisk realisme, idet antagelsen er, at subjektet erfarer og tolker betydningen af faktiske hændelser og relationer i bestemte kontekster i lyset af tidligere og nuværende subjektive erfaringer. Men samtidig antages det, at mennesket oplever sig selv og andre med baggrund i *psykisk realisme* (Gammelgaard, 2015), det vil sige gennem forestillinger og fantasier om forhold, der ikke umiddelbart kan iagttages. Den oplevede virkelighed har således en overflade og en dybde dimension, der epistemologisk må erkendes ud fra sprog og handlinger, hvor alle udsagn i første omgang ikke kan tages for pålydende og hvis underliggende betydning skal fremanalyses ud fra teoretiske begreber.

Således er psykoanalysen en hermeneutisk videnskab (Gammelgaard, 2015) i dobbelt forstand: Analytikeren fortolker noget, subjektet allerede har fortolket. Psykoanalysen havde oprindeligt ikke noget med hermeneutik at gøre (Cabestan, 2015), men med Freuds arbejde med det ubevidste gennem drømme etableres et link til hermeneutikken gennem fortolkningen af det ubevidste (Cabestan, 2015). Siden er psykoanalysen som udgangspunkt blevet set som en fortolkende kunst, der hjælper patienter til at blive opmærksomme på ubevidste konflikter, der dominerer subjektets mentale liv (Cabestan, 2015).

Spørgsmålet er imidlertid, hvordan tegn på ubevidste fantasier og forsvar kan erkendes, eftersom de per definition netop er ubevidste. Freud indførte en klinisk metode, hvor han opfordrede analysanden til at sige, hvad der spontant faldt hende ind i frie associationer (Lading, 2006, Olsen, 2001). Det associative materiale kunne som drømme føre til en erkendelse af den ubevidste strukturering af de faktiske forhold. Men denne metode er ikke en mulighed i sammenhænge, der ligger uden for det kliniske rum. I stedet må det ubevidste erkendes og tolkes gennem sprog og handlinger, hvis mening ikke umiddelbart kan forstås ud fra konteksten. Der er delte meninger blandt de forskellige psykoanalytiske skoler om, hvorvidt psyken og dens bevægelser skal ses ontologisk som essens, som noget, der er det menneskelige iboende ved fødslen, eller om den er udviklet historisk og samfundsmæssigt.

Hollway & Jefferson (2000) har videnskabsteoretisk formuleret det psykoanalytiske genstandsfelt som *'the meaning making and defended subject'* i overensstemmelse med især Kleins antagelser om subjektets dannelse af mening ud fra, hvad hun eller han oplever og som i vidt omfang struktureres af det psykiske forsvar. I overensstemmelse dermed forstås processen reflektivt (Krantz, 2013), idet også terapeuten/supervisor/underviseren betragtes som et *'meaning making and defended subject'*, der hver bringer egne subjektive oplevelser og erfaringer ind i feltet.

Den psykoanalytiske tænkning

Den psykoanalytiske tænkning har udviklet sig gennem årene fra Freuds introduktion af psykoanalysen med bogen *'The interpretation of Dreams'* i 1910 (Cabestan, 2015) frem til i dag, hvor mange forskellige psykoanalytiske skoler er etableret. I et større og mere overordnet perspektiv peger Olsen (2002) på, at der er tale om seks forskellige skoledannelser:

"1) 'Den ortodokse Freudske psykoanalyse', 2) 'Objektrelationsteorien', 3) 'Teorier påvirket af positivistisk videnskabsteori', 4) 'Teorier med fokus på socialisation og interaktion', 5) 'Teorier påvirket af den fænomenologiske og hermeneutiske tradition' samt 6) 'Teorier påvirket af den sprogvidenskabelige strukturalisme'" (Ibid. 2002, p. 642).

Denne tekst vil ikke komme nærmere ind på de finere nuancer mellem forskellige skoledannelser, men i det følgende holde sig til Freud og Klein.

Freud betragtede det ubevidste som et lag i psyken, der ikke er direkte tilgængeligt, men som på en deterministisk måde kan forklare psykiske fænomener som drømme, fortælelser, handlinger og associationer, der kunne komme til udtryk gennem parapraksis: *'the Freudian slip of the tongue'* eller *'Fellistungen'*, som han selv kaldte denne form for fortælelser (Madsen, 1986; Køppe, 2015). I sit arbejde med drømme skrev Freud (1910): *'interpretation of dreams is in fact the via regia (royal road) to the interpretation of the unconscious'* (Cabestan, 2015). Men selv om Freud var en af de første til at diskutere, hvordan det ubevidste kan forstås, så efterlod han ikke et afklaret begreb om det (Olsen, 2002). Freud og den objektrelations-teoretiske skole (Melanie Klein) afviser begge, at det ubevidste kan være struktureret som et sprog (Olsen, 2001), som Jacques Lacan påpeger. De peger i stedet på, at:

"det ubevidste er de-symboliseret, det har intet subjekt, vil intet udtrykke, og dets elementer indgår ikke i nogen overordnet struktur, men er 'uvidende' om hinandens eksistens" (Olsen, 2001, s. 794).

Melanie Kleins objektrelationsteori adskiller sig fra den klassiske psykoanalyse ved at nedtone drifterne og med dem lystprincippet som forklaringsgrundlag. Den objektrelationelle skole (Olsen, 2002) argumenterer for, at mennesket ikke er primært styret af sin stræben efter lyst, som Freud antog, men af sin søgen efter objekter – en ting eller en person og hun pegede i stedet på, at barnet fødes ind i en eksisterende social kontekst og gennem dets relationerne til andre mennesker, internaliserer en forståelse af sig selv, af andre og af den sociale virkelighed, som livet leves i. Det er således gennem interaktionen, det intersubjektive møde med andre i en social kontekst, at grundlaget for den psykologiske internalisering og udvikling skabes og finder sted. Set i et historisk og sociologisk perspektiv, så vil tanker, forestillinger og opfattelser uløseligt kompromitteres af den ideologi, som man er født ind i (Jørgensen, 1999). I objektrelationsteorien er det en væsentlig betragtning, at det psykiske forsvar altid er til stede og vil medvirke til at præge interaktionen mellem mennesker.

Et afgørende skel mellem de psykoanalytiske og andre psykologiske skoledannelser er antagelsen om det ubevidste og dets betydning for menneskelige oplevelser og reaktioner. Udfordringen med indkredsningen af det ubevidste er, banalt sagt, at det netop er ubevidst, det vil sige, at det ikke ytrer sig direkte, men som symptomer. Det ubevidste træder frem i fraværet af mening, i følelsesmæssige reaktioner, der synes ude af forbindelse til den konkrete situation, hvor tidligere erfaringer gør sig gældende på måder, som ikke for den enkelte er forståelig. Begrebet anvendes som en form for samlebetegnelse for de fortrinsvis psykiske, men også biologiske og sociale elementer, strukturer og processer, *"der ligger udenfor bevidstheden, og som har en vidtgående indflydelse på bevidsthedens indhold og individets adfærd"* (Olsen, 2002).

Fra afgrænsningen af psykoanalysen som begreb vil teksten i det følgende fokusere på det mere konkrete videnskabelige arbejde, som kendetegner både Wilfred R. Bion og Sigmund H. Foulkes. Bion og Foulkes repræsenterer de to væsentligste teoretiske retninger ved Institut for Gruppeanalyse, Aarhus (IGA). Men først en introduktion til The Tavistock Institute som udgør en væsentlig kontekst for det psykoanalytiske miljø i datidens London.

Tavistock-traditionen

The Tavistock Clinic blev grundlagt i 1920 af Hugo Crichton-Miller (1877-1959) en italiensk psykiater, som interesserede sig for hypnose og nervøse lidelser. The Tavistock Institute of Human Relations (TIHR) udsprang fra the Tavistock Clinic og blev i 1946 grundlagt som en ny, tværfaglig, aktionsforsknings organisation i London. Forud for etableringen af TIHR var en proces med at redefinere the Tavistock Clinic, en proces, som blev præget af personer, som havde haft en betydningsfuld rolle under første verdenskrig, blandt andet Bion.

Tavistock traditionen er en betegnelse, som viser hen til The Tavistock Institute of Human Relations (TIHR), hvor en dedikeret gruppe af teoretikere udviklede et gruppedynamisk og systemteoretisk perspektiv på forståelsen af de psykologiske og sociale behov i samfundet (Trist & Murray, 1990). Tavistock-traditionen er inspireret af psykoanalysen, overvejende som formet af Kleins objektrelationsteori og Bions teori om gruppeadfærd, men også af åben systemteori på grundlag af især af Rice og Miller (1967), som placerer organisationer og deres medlemmer i en dynamisk kontekst.

I 1957 blev den første 'Leicester Conference' afholdt som en studie gruppe, hvor formålet var at forfølge tanken om *experiential learning*. Siden har konferencen været afholdt årligt som en 14 dages internat konference, hvor der arbejdes med inter-gruppe processer, 'here-and-now', hvilket skaber mulighed for at undersøge relationer mellem deltagere og ledelse, mellem deltagerne og mellem de forskellige grupper i den midlertidige organisation, som konferencen udgør (Gould, Stapley & Stein, 2004). Konferencens læringsform er tilsvarende forståelsen af læring ved TIHR og denne bygger på en distinktion i forståelse af måden at tilegne sig viden, mellem 'knowing about' eller 'knowledge of acquaintance'. Distinktionen er hjælpsom til forståelsen af, hvad *eksperiential learning* er (Gould, Stapley & Stein, 2004):

''Knowing about' is what might be termed the acquisition of readily existing knowledge, and it involves an intellectual or cognitive process. This sort of knowledge can be communicated through words and symbols which may be understood in the same way.

Learning from experience – acquiring 'knowledge of acquaintance' – starts with oneself. As a prerequisite of knowing more about the roles and relationships in which I am involved and about managing myself in them, I have to learn more about me (ibid, s. 3).

Udviklingen af Leicester konferencen er stærkt inspireret af K. Lewin og W. R. Bion. I det følgende vil jeg komme nærmere ind på Bion, som havde en betydelig rolle i TIHR og Leicester konferencen og dermed udviklingen af *experiential learning*.

Wilfred R. Bion

Under 2. verdenskrig blev Bion tilknyttet The Northfield Military Hospital, hvor han i 1943 introducerede ideen om den lederløse gruppe. Han stod i spidsen for arbejdet med repatriering af engelske soldater og forsøgte i arbejdet med dette at etablere et terapeutisk samfund, men eksperimentet blev lukket efter kun seks uger af sygehusets ledelse, der var bekymret over det kaos, som udviklede sig. Bion arbejdede sammen med John Rickman (1891-1951) og gik senere i psykoanalytisk træning hos Rickman. Bions tekster i

'Erfaringer i grupper' repræsenterer Bions refleksioner over erfaringerne fra Northfield eksperimentet med udvikling af det 'terapeutiske samfund'. Bions betydningsfulde arbejde blev udviklet over en lang årrække fra hans tilknytning til the Tavistock Clinic i 1930'erne som psykoanalytiker og gennem hans arbejde med omorganisering af the Tavistock Clinic i 1945. Bion var formand for The Interim Planning Committee (IPC) ved TIHR, som besluttede, at TIHR skulle være en del af The National Health Service samt arbejde med 'the study of wider social problems' (Trist & Murray, 1990).

Bion viste med sit arbejde, at individet til enhver tid er involveret i gruppeprocesser, at individet har behov for interaktion med gruppen for at etablere sin egen identitet, finde mening med sin eksistens og for at kunne udtrykke forskellige dele af selvet. Dette samtidig med, at gruppen har brug for individet til sin egen opgave på gruppeniveau (Miller, 1989). Bion formulerede et begreb til forståelse af det ubevidste, som han kaldte 'O'. Bions begreb 'O' betegner den fra øjeblik til øjeblik eksistentielle realitet, som hver af os bebor i kraft af vores eksistens. Fra et seminar ved TIHR definerer Bion begrebet på følgende måde:

"I find it useful to suppose that there is something I don't know but would like to talk about; so I can represent it by an O, or a zero, or a nought, as a sort of place where something is, but that I am very unlikely ever to understand" (Levine, 2016, s. 378) og at 'O' kun delvist er: "knowable, noticeable, or capable of being reflected upon, despite the fact that for each of us and in each moment, it is fully 'lived'" (Levine, 2016, s. 377).

Denne definition minder om Freuds beskrivelse af det ubevidste, som han formulerer på denne måde:

"det har intet subjekt, vil intet udtrykke, og dets elementer indgår ikke i nogen overordnet struktur".

Bion mener, at selv om 'O' er ubevidst og dermed uden for vores bevidsthed som det 'ustrukturerede ubevidste', der hverken er formet eller repræsenteret, så vil der altid være en del af 'O', som emergerer og som vil blive tilgængelig for refleksion og dermed bevidsthed.

Dette synspunkt var en central anskuelse i Bions arbejde med drømme, et arbejde, som ikke kun relaterede til det ubevidste i natlige drømme, men også til det ubevidste gennem drømme i vågen tid. Bion så det ubevidste som det, der 'linker' mennesker sammen i ubevidste alliancer, og som skaber en fælles identitet gennem det at være i relation med hinanden – 'the social unconsciousness'. Bion mente ikke, at det er muligt at være uden for en gruppes påvirkning, idet selv en oplevelse af at være udelukket fra gruppen vil skabe et ubevidst link til den gruppe, som oplevelsen af udelukkelse relaterer sig mod, men samtidig, at det enkelte individ vil reflektere med baggrund i egen historie.

Bions arbejde var inspireret af det ubevidste, som det træder frem i grupper i organisationer og adskiller sig her fra en af sine kollegaer Foulkes fra Northfield Military Hospital som arbejde med behandling af soldaterne ved hjælp af *gruppetanalyse*, også kaldet *gruppetanalytisk psykoterapi* (Karterud, 1999).

S.H. Foulkes teori om gruppeanalyse

Foulkes rejste i 1928 til Wien for at gennemføre en psykoanalytisk uddannelse ved H. Deutsch. Uddannelsen varede i to år og selv om Foulkes i 1930 flyttede tilbage til Frankfurt, hvor han blev tilknyttet det nyetablerede Frankfurt Psykoanalytiske Institut, så valgte han i 1933 at rejse til London. Foulkes var jøde og så klart, hvilken retning Nazi-Tyskland udviklede sig i. Foulkes navn var på daværende tidspunkt Heinz Fuchs, men i forbindelse med at han i 1938 fik statsborgerskab i England ændrede han navn – derfor findes der tekster fra Foulkes hånd, som bærer et andet navn.

I London etablerede Foulkes en psykoanalytisk privatpraksis og blev knyttet til den Britiske Psykoanalytiske

Forening, som både Klein og Bion også var medlem af. Arbejdet i foreningen udviklede sig, men desværre opstod der i forbindelse med at Freud familien i 1938 kom til London, en konflikt af både faglig og personlig karakter, som førte til et brud mellem to stridende fraktioner og en 'uafhængig part'. Det var Melanie Klein og Anna Freud, der med hver sin tilhængerskare kæmpede mod hverandre. Foulkes involverede sig ikke meget, men blev regnet som en af støttepillerne til Anna Freud og Bion som en af støttepillerne til Klein, hos hvem han var elev.

I 1943 blev Foulkes indkaldt til forsvaret og stationeret ved The Northfield Military Neurosis Center, hvor han kom til at arbejde sammen med Bion, Main, de Maré, Bridger og andre, det var her tanker om *det terapeutiske samfund* blev udviklet. Bion var chef for hospitalet, men blev forflyttet – den kaotiske proces som Bion satte i gang blev som nævnt for hård kost for den militære ledelse. Foulkes lykkedes med at arbejde videre med ideerne og lykkedes med at overbevise ledelsen om kvaliteten i arbejdet, et arbejde som byggede på en forståelse af: *'at sygehuset skulle ses som et socialt system af integrerede grupper, hvor patienten blev set som medansvarlig aktør, betydningen af fri og åben kommunikation, egalitet, permissivitet og terapeutisk fællesskab'* (Karterud, 1999). Foulkes udtaler om dette (Trist & Murray, 1990):

" The changes which went on in both patients and staff were nothing short of revolutionary (ibid, s. 74)

Efter krigen vendte Foulkes tilbage til London og samlede en kollegagrube omkring sig. Medlemmer fra denne gruppe stiftede Group Analytic Society (GAS) i London i 1952. I regi af GAS stod Foulkes for en række seminarer og uddannelsesgrupper, hvilket medvirkede til at titlen som Gruppeanalytiker blev formaliseret og med tiden lagt ind under Institute for Group Analysis, stiftet i 1971 (Karterud, 1999).

Undervisningsmetodik ved Institut for Gruppeanalyse (IGA), Århus.

Videnskabsteoretisk arbejder vi med en kombination af Bhaskars kritiske realisme og Gadammers filosofisk hermeneutik som en videnskabsteoretisk forklaring på forståelsen af, at *'virkelighed findes uafhængigt af vores antagelser'* og at den viden, som vi finder frem, er baseret på subjektivitet: *'mine tolkninger af den virkelighed, som jeg undersøger'*; at virkeligheden er der før tolkningerne og at psykoanalysen er en hermeneutisk videnskab i dobbelt forstand idet analytikeren fortolker noget, subjektet allerede har fortolket. At mennesket oplever sig selv og andre med baggrund i *psykisk realisme*, det vil sige gennem forestillinger og fantasier om forhold, der ikke umiddelbart kan iagttages. Den oplevede virkelighed har således en overflade og en dybde dimension, der epistemologisk må erkendes ud fra sprog og handlinger, hvor alle udsagn i første omgang ikke kan tages for pålydende og hvis underliggende betydning skal fremanalyses ud fra teoretiske begreber. Freud betragtede som nævnt det ubevidste som et lag i psyken, der ikke var direkte tilgængeligt, men som på en deterministisk måde kunne forklare psykiske fænomener som drømme, fortællelser, handlinger og associationer, der kunne komme til udtryk gennem parapraksis.

Centralt i forståelsen ligger, at ubevidste elementer påvirker subjektets følelser, tanker og handlinger og dermed har en afgørende indvirkning på den matrix af relationer, som personen indgår i og det outcome, som skabes med baggrund i de intergruppe-processer, som finder sted.

Læringsprocesser som sætter fokus på subjektets oplevelse og erfaring fokuserer en metodik, hvor det er muligt at lære mere om sig selv, også kaldet *experiential learning*:

Learning from experience – acquiring 'knowledge of acquaintance' – starts with oneself. As a prerequisite of knowing more about the roles and relationships in which I am involved and about managing myself in them, I have to learn more about me.

Ved Institut for Gruppeanalyse, Aarhus arbejder vi med denne læringsform gennem en opbygning af uddannelsen med tre elementer, som alle er hinandens forudsætning: gruppeanalyse, teori og supervision af egen praksis. Formålet er understøtte '*knowledge of acquaintance*', hvilket fokuserer, at det er kandidaternes personlige arbejde, deres oplevelser og forståelse af teori og praksis, der er omdrejningspunktet for læring. Som terapeut, underviser eller supervisor er man til stede som facilitator for læringsprocessen gennem de formulerede rammer, litteraturanbefalinger og uddannelsens struktur, herunder storgruppe med ekstern storgruppeleder, terapigruppe, teorigruppe og supervisionsgruppe samt miniplenum med drøftelse af strukturelle forhold.

Der arbejdes med en seminarmodel som indebærer selvstudium og diskussion i teorigrupperne, hvor deltagerne på skift fremlægger fra litteraturlisten. Derudover 4 forelæsninger årligt, som hovedsageligt afholdes af eksterne foredragsholdere med efterfølgende diskussion og refleksionssession.

Skal der mere med?

Litteraturliste

Armstrong, D. & Rustin, M. (eds.)(1915). Social defences against anxiety. UK. London. Karnac, The Tavistock Clinic series.

Bhaskar, R. (2008) A Realist Theory of Science. UK, London, Routledge

Bhaskar, R. (1998). The Possibility of Naturalism. A Philosophical Critique of the Contemporary Human Sciences. UK, London: Routledge, 3. ed.

Bhaskar, R. (1991). Philosophy and the Idea of Freedom. UK, Oxford. Blackwell.

Cabestan, P. (2015). Hermeneutics and Psychoanalysis. I Malpas, J. & Gander, H. (Eds.)(2015) The Routledge Companion to Hermeneutics. UK, London: Routledge

Gadamer, H.G. (1995). Truth and Method. USA, New York: Continuum, 2. edd.

Gadamer, H. G. (2007). Sandhed og Metode. Grundtræk af en filosofisk hermeneutik. Denmark, Academia. 2 udg.

Gould, L. J., Stapley, L. F. & Stein, M. (2004). Experiential Learning in Organisations. London, Karnac.

Karterud, S. (1999). Gruppe analyse og gruppedynamisk gruppepsykoterapi. Oslo. Pax Forlag A/S.

Malpas, J. (2015). Introduction: Hermeneutics and Philosophy. I Malpas, J. & Gander, HH. (edd.) The Routledge Companion to Hermeneutics. UK, London: Routledge.

Tist, E. & Murray, H. (1990). The Social Engagement of Social Science. A Tavistock Anthology. Volume 1. Philadelphia: The University of Pennsylvania Press.